

chovskotu

V TOMTO VYDÁNÍ

MANAGEMENT CHOVU
Inseminace dojných krav
masnými býky

ZDRAVÍ
Mykotoxikózy
skotu

ŠLECHTĚNÍ
Úspěchy embryoprogramu
Delta Satellite i u nás

Jak dosáhnout lepšího zpeněžení telat?

Inseminace dojných krav masnými býky

Počet inseminací masnými býky se v dojných stádech neustále zvyšuje. Dominantním plemenem pro křížení s dojným skotem je belgické modré. Jaké jsou k tomu důvody? A která kritéria pro výběr dojnic k připuštění masnými býky chovatelé používají?

autor **Jana Čermáková**

Zájem o připuštění dojných krav masnými býky se celosvětově zvyšuje, zejména v posledních letech. Nejinak

je tomu i u nás. Ze záznamů ČMSCH, a.s. vyplývá trend nárůstu počtu prvních inseminací masnými býky v nedávné

době (graf 1). Od roku 2014 se počet prvních inseminací masnými býky zvýšil z 29 700 (6,0 % ze všech prvních inseminací) na 34 068, což je 6,8 % z celkového počtu prvních inseminací v loňském roce. V chovu krav bez tržní produkce mléka (BTPM) převažuje přirozená plemenitba. Proto lze zvýšení počtu prvních inseminací masnými býky připisovat nárůstu inseminací dojnic.

Využití masných býků

Nejvyužívanějším masným plemenem v inseminaci za rok 2015 a 2016 u nás je

Býček po holštýnské matce a belgickém býkovi v ZD Všešary

Agro Jesenice

Výměra: **5 255 ha zemědělské půdy + 2 500 ha v podniku ZEPOS a.s.**
Stádo: **1 130 holštýnských dojnic, 750 zvířat BTM**

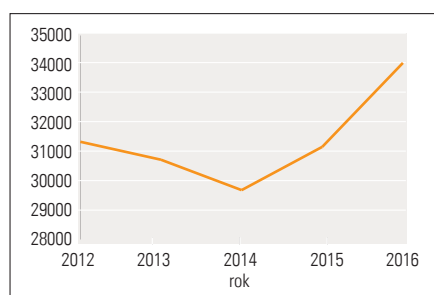
Vedoucí chovu skotu Agro Jesenice u Prahy, Patrik Maňhal řekl, že jejich záměrem je vybrat asi 30 % nejlepších krav ve stádě k produkci potomstva pro obměnu stáda, které připustí holštýnským býkem. U jalovic používají sexované semeno holštýnských býků na 90 % dobře

rostlých jalovic s optimální kondicí. Přípařovací program je sestaven tak, aby dosáhli chovného cíle, který klade důraz na dobré utváření zevnějšku, zejména vemene a končetin, fitness znaky, dobré zdraví, odolnost proti mastitidám, mléčné složky a dobrou plodnost.

Pro zvýšení jatečné výtěžnosti na zbytek stáda využívají masného býka plemene belgické modré. Kříženci s holštýnským plemenem vykazují velmi dobrou výkrmnost, která je dána hlavně nízkým ukládáním tuku. Telata se rodí menšího

rámce a dobře snáší odchov na mléčných náhražkách. Křížence vykrmuji v dceřiné společnosti ZEPOS a.s.

Významnou výhodou systému využívání sexovaných dávek v kombinaci s masnými býky Patrik Maňhal spatřuje v urychlení genetického pokroku, dále ve snadnějších porodech u prvotelek i u krav, zlepšení úrovně stájového komfortu a zkvalitnění odchovu zvířat určených výhradně pro vlastní obrat stáda.

Graf 1: První inseminace býků masných plemen (zdroj: ČMSCH, a.s.)

plemeno charolais. Za ním v žebříčku oblíbenosti podle počtu prvních inseminací následuje další francouzské plemeno limousine. Na třetí příčce se pohybuje masný simentál a na čtvrté aberdeen angus.

Poměrně výrazný meziroční nárůst však zaznamenalo plemeno belgické modré, neboli belgické modrobílé. A to zejména v celkovém počtu inseminací, který se zvýšil z 5 712 na 7 565. A právě belgičtí plemenci se nejčastěji využívají v inseminaci dojných krav. Možná poněkud překvapivě, když toto plemeno je v důsledku hypertrofie svaloviny žádé a beder (double muscling) v čistokrevné formě dobře známé vysokým procentem obtížných porodů. Avšak plemenní býci

určení pro užitkové křížení s dojnými kravami jsou prověřeni na bezproblémové telení. Úroveň těžkých porodů se u kříženců pohybuje do 4 %, což je nižší než u holštýnského plemene jako takového. Navíc se pozitivně projevuje heterozní efekt. Kříženci vynikají v rychlém růstu, dobré výkrmnosti a především v osvalení. Je možno je vykrmovat do 18 měsíců věku s tím, že dle různých zdrojů se proti čistým holštýnům zvýší jatečná výtěžnost asi o 4–5 %, zmasilost o 8–10 % a podíl tuku je nižší o cca 7,5 %. Těmito výsledky se nemůže pochlubit žádné jiné masné plemeno. Navíc telata dobře snáší odchov na mléčných náhražkách, vykazují vyšší přežitelnost, vyšší denní přírůstek a lepší konverzi krmiva. Za zmínku jistě stojí i krotký temperament zvířat.

Z těchto důvodů využívání belgických býků v užitkovém křížení nabývá celosvětově na významu a popularitě.

Zvýšení rentability

Masná užitkovost holštýnů je horší, což asi nikoho nepřekvapí. Telata sice mají dobrou růstovou schopnost, ale jatečná výtěžnost je nízká. Díky křížení dojných krav s nejnižším genetickým potenciálem pro produkci mléka, ale s dobrými

reprodukčními výsledky, s belgickým býkem selepší nejen zpeněžení telat. Jelikož přitom nejsou nutné žádné další finanční investice, dochází ke zvýšení zisku. Nejčastěji se připouštění masným býkem využívá u dojnic s nízkou produkcí mléka či exteriérovými vadami, tedy u takových, jejichž geny nechceme dále šířit, a dále u dojnic, které nezabřeznou ani po opakovaných inseminacích, ale ještě existuje nějaký důvod, proč je chovatel nechce vyřadit.

Kromě toho je zájem o březí jalovice proměnlivý a díky tomu se mění i prodejní cena. Také z tohoto důvodu se někteří chovatelé rozhodli připouštět část stáda masným býkem.

Dalším důvodem pro inseminaci dojnic masným býkem mohou být i nízké výkupní ceny mléka, které jsou často jako na houpačce a chovatel má jen velmi omezené možnosti je ovlivnit. Vyšší zpeněžení křížencůlepší rentabilitu celého stáda a přináší další zisk vedle tržeb za mléko.

Jaký podíl krav ve stádě je tedy nejlepší inseminovat belgickým býkem? Tady je nutno zmínit, že konečné číslo je ovlivněno více faktory. Je potřeba vzít v úvahu například obrat stáda, mortalitu telat, věk jalovic při prvním otelení

ZDV Fryšták

Výměra: **1 350 ha zemědělské půdy**
Stádo: **cca 900 holštýnských dojnic**

Petr Kaňovský, vedoucí živočišné výroby ZDV Fryšták, prozradil, že si nechávají na základě různých parametrů stanovovat individuální plemenné hodnoty dojnic v procentech. Krávy s plemennou hodnotou pod 30 % připouští býkem plemene belgické modré. Jalovice z tohoto

užitkového křížení vykrmuji do porážkové hmotnosti 650–700 kg a býčky o hmotnosti 240–300 kg prodávají jako zástav. Porody u dojnic připouštěných belgickými býky probíhají naprosto bez problémů, protože využívají prověřené semeno od společnosti CRV. Kříženci F1 generace už dále v chovu nepůsobí, jsou určeni pouze pro výkrm.

Hlavním důvodem pro připouštění holštýnských krav masnými býky byl přeby-

tek vysokobřezích jalovic na trhu, s následným poklesem jejich prodejní ceny. V současné době belgickými býky připouští přibližně 45 % dojnic. Do budoucna však plánují s využitím sexovaného spermatu převést 60 % stáda na skot BTM a pouze 40 % dojnic využívat pro obnovu mléčného stáda. Díky této strategii dochází zároveň k diverzifikaci příjmů a snížení závislosti na nestálé výkupní ceně mléka.

ZD Všešary

Výměra: **3 600 ha zemědělské půdy**
Stádo: **550 dojnic na farmě v Chlumu,**
130 dojnic ve Střezeticích

Stádo chované v ZD Všešary tvoří převážně holštýnské dojnice a cca 20 % kříženky s brown swiss. Jak řekl hlavní zootechnik Martijn Veening, plemence do chovu podléhají výběru na základě exteriéru (např. končetiny, vemeno) a také fyziologických vlastností, tedy zdraví,

a případné plány pro rozšíření dojného stáda. Při využití sexovaného spermatu může být podíl krav inseminovaných masnými býky výrazně vyšší. Zvýšené náklady na sexované inseminační dávky jsou více než kompenzovány lepším zpeňžením telat na výkrm.

Na co dát při výběru býka pozor

Pro inseminaci holštýnských krav by měli být vybíráni plemenní belgičtí býci ze speciálních linií učených právě pro křížení. Existují i linie určené pro čisto-

mléčné užitkovosti a plodnosti. Krávy, které vykazují známky horšího zdraví, méně dojí, nebo nezabřeznou ani po 3. inseminaci, jsou následně inseminovány masným býkem. Aktuálně využívají dva plemenné býky belgického modrého, kteří jsou prověřeni na snadné porody. Masnými býky je připuštěno 30–40 % stáda. Důvodem pro tuto přípařovací strategii je především ztrátový prodej jalovic. Protože se jim daří dosahovat dobrého zdraví ve stádě a brakace se pohy-

buje okolo 25 %, rodí se tak více jalovic, než potřebují pro obnovu stáda. O čistokrevné jalovice někdy zájem je, někdy ne. Díky inseminaci „horších“ dojnic masnými býky šetří náklady. Jelikož křížená telata prodávají jako zástavová, je ve stáji více místa a potřebují méně krmení. Každý měsíc prodají cca 20 jalovic po masném býkovi a zisk je podobný jako za čistokrevné březí jalovice.

ně s holštýnskými telaty však tento problém zpravidla nehrozí.

CRV / BBG program

CRV dlouhodobě spolupracuje se společností BBG, která v masném programu každoročně testuje 600 mladých býků plemene belgické modré na tyto ukazatele: denní přírůstek, konverze krmiva, tržní cena býků na jatkách a rentabilita. Každoročně se také testují býci plemene belgické modré v užitkovém řízení s holštýnskými kravami v rámci francouzského projektu „Terminální křížení belgických modrých býků s holštýnskými kravami“ (CTBBH). V projektu CTBBH získá každý býk indexy křížení pro různé znaky, jako je například délka březosti, snadnost telení, porodní hmotnost, stavba těla po narození, velikost těla a síla kostry.

Velkou výhodou jsou spolehlivé plemenné hodnoty skupiny belgických býků, vybraných pro užitkové křížení s holštýnskými kravami – tyto býci byli prověřeni na rozsáhlé populaci holštýnských plemenic a informace o jejich plemenných hodnotách jsou tudíž pro chovatele dojnic mnohem spolehlivější, než běžně uváděné plemenné hodnoty pocházející z testování na masných stádech. |

Kříženci holštýnských krav a belgických býků v ZD Všešary

Agrodružstvo Lhota pod Libčany

Výměra: **2 710 ha zemědělské půdy**
Stádo: **471 dojnic, převážně montbéliarde,**
25 krav BTPM

Jan Málek, vedoucí živočišné výroby na farmě v Osičkách, využívá inseminaci masnými býky u krav s nízkou užitkovostí anebo u těch, které mají problémy zabřeznout. Hlavním cílem je vyřadit tyto krávy z dojného stáda, aby se jejich geny dále nešířily. Jan Málek se rozhoduje vždy

podle aktuálních výsledků užitkovosti a reprodukce, ale i s přihlédnutím k produkci na předchozí laktaci. Inseminační dávky masných býků jsou výrazně levnější (cca o 60 %) než dojných plemen. Využívají převážně inseminační dávky plemene belgické modré, výjimečně i charolais. Hlavním kritériem při výběru plemenného býka je snadnost telení. Telata z užitkového křížení vykrmují a Jan Málek prováděl také pokusy s křížením dojných krav a masných býků.

Kříženky montbéliardských krav s býky masných plemen (např. limousine, charolais, hereford) dále využíval v chovu v rámci stáda BTPM. Připouštěl je masným býkem stejného plemene, tedy např. na kříženky s 50% podílem limousine opět použil limousinského pleménka. Telata odchovával pastevním způsobem. Tento způsob křížení se ale neosvědčil, zejména proto, že kříženci v dalších generacích byli obtížně zvladatelní a agresivní.